

DOUĂ TABLOURI VOTIVE ALE MĂNĂSTIRII SUCEVIȚA - MĂRTURII PESTE VEACURI

Maria LUNGU

Printr-o îmbinare a elementelor de artă bizantină și gotică, precum și a unora preluate de la vechile biserici de lemn din Moldova, Biserica Mănăstirii Sucevița a fost ridicată în ultimile decenii ale sec. XVI cu cheltuiala familiei de boieri a Movileștilor. Pe lângă pictura interioară și exterioară, realizată în tehnica frescă de către doi cunoscuți pictori moldoveni din aceea vreme, Ion Zugravul și fratele său Sofronie, mănăstirea Sucevița mai adăpostește o bogată și diversă colecție de obiecte de artă medievală cu valoare de tezaur. Aflate în expunerea permanentă a muzeului și în spațiile de depozitare ale mănăstirii, colecția este alcătuită din broderii lucrate cu fir de aur și argint, miniatură, sculptură din lemn și policromie, obiecte de cult din aur și argint, tetraevanghelii ferecate în aur și argint, un număr însemnat de icoane și picturi în ulei pe suport de pânză și lemn.

O preocupare vădită a specialiștilor români, cât și un interes deosebit din partea organismelor

europene reprezentate de UNESCO, se evidențiază prin conservarea, restaurarea și prezervarea monumentului, a picturilor în frescă, cât și a obiectelor de cult din colecția amintită. Dat fiind faptul că în mănăstire au fost organizate ateliere specializate în pictură, în ultimii ani s-au pus bazele și unui atelier de restaurare a icoanelor și tablourilor în ulei, ca urmare a școlarizării și atestării, atât în țară cât și străinătate, a personalului monahal, precum și a unei strânse colaborări cu specialiștii și experții din rețeaua muzeistică și a laboratoarelor de profil din țară și București.

Dintr-o cunoaștere și analiză mai aprofundată a problemelor de restaurare și conservare a obiectelor de cult, cu care se confruntă personalul mănăstirii, am dat curs solicitărilor venite din partea stăreției, maica Stareță Stavrofora Mihaela Cozmei, de a participa la elaborarea și realizarea programului de reorganizare a muzeului și depozitelor de conservare și restaurare a valorilor de cult ce reprezintă zestrea întregii națiuni. Este

foto 1.
Frescă din
naos

vorba despre două lucrări ce-i reprezintă, stând în picioare, pe Mitropolitul Kievului, Petru Movilă și Mitropolitul Moldovei, Gheorghe Movilă.

Conform celor menționate în cronici, Petru Movilă s-a născut la Suceava la 21 decembrie 1596, ca nepot al Mitropolitului Gheorghe Movilă, aducându-și o contribuție de neprețuit la întărirea sfintei Ortodoxii în Ucraina, la dezvoltarea spiritualității culturii și învățământului național. Ca și în domeniul trăirii vieții creștine, și în cel al credinței, Petru Movilă a avut un CREZ de la care nu s-a abătut niciodată, recomandându-l pentru canonizare. „În sfânta Credință, în care eu m-am născut, m-am educat și cu nevrednicie, dar cu nouă și darul lui Dumnezeu, port treapta de Mitropolit, în această credință terminând viața mea, doresc să preastau și înaintea Măreției Domnului meu.” „Scopul Mărturisirii, a fost să aibă Ortodoxii o învățătură de credință și de morală creștină, o carte care să-i ferească de catehismele altor confesiuni.”

Din punct de vedere artistic, autorul tabloului a executat în 1824, (conform semnăturii indescifrabile și a datării din dreapta jos de pe versoul lucrării) în tehnica ulei pe pânză, de mărime 218 cm x 116 cm, un portret în picioare a Mitropolitului, îmbrăcat într-o vestimentație specifică gradelor superioare de tip monahal. Abundă bogăția ornamentală și luxuriantă a straielor, reprezentate de către pictor prin folosirea foiței de aur și argint a elementelor decorative (**foto 2, tabloul după restaurare**).

Starea proastă de conservare a tabloului cauzată de factorii de microclimat necorespunzători, de manevrarea și înrămarea incorectă, cât și a intervențiilor anterioare de restaurare neștiințifice, au provocat următoarele forme de degradare:

- depuneri de murdărie superficială și aderentă, modificând cromatica imaginii artistice;

foto 2

- glasiuri colorate sub formă de retușuri depășite;

- stratul de culoare are tendințe de desprindere, în zonele traumatizate, și lipsește cu tot cu grund până la suport. Are aderență relativ bună pe toată suprafața, cu excepția zonelor zgâriate și cu lipsuri, transformate în pulveriență.

- grundul este preparat de către autor în strat subțire, nesaturat, cu relativă aderență față de suport și cu lipsuri.

- suportul, din pânză de in, cu gren mediu, rupt accidental în centrul lucrării sub formă de „L”, cu margini degradate, perforate și rupte, cu deformări pe toată suprafața, fragilizat, cu slabă rezistență, fixată în cuie pe un placaj, pe toate laturile.

Pe versoul pânzei, se observă că tabloul a fost realizat din trei bucăți de pânză îmbinate prin două cusături, cu urme de șasiu pe margini, ceea ce denotă că pânza a mai fost cândva

întinsă pe șasiu; are 2/3 din suprafață infestată de un atac biologic (mucegai) fixat în grenul pânzei este oxidat, cu urme de halouri provocate de apă și de condens purtând o ștampilă rotundă indescifrabilă și inscripția Petru Movilă - Mitropolit al Kievului, pictat în 1824. Lucrarea fixată în cuie ruginite pe placaj a fost înrămată necorespunzător.

Ca urmare a investigațiilor fizico-chimice și biologice din care au rezultat propunerile de diagnostic și tratament, avizat de către o comisie de specialitate, fluxul tehnologic de restaurare a inclus mijloacele terapeutice optime în vederea stabilirii unității potențiale și de funcționalitate a tabloului.

Alegerea materialelor organice mai cu seamă a adezivului și a pânzei de dublare, s-a făcut în funcție de compatibilitatea cu materialele originale, conform principiilor de restaurare. Completarea și consolidarea suportului original prin dublarea sa cu o pânză nouă asemănătoare ca gren și textură i-au conferit în procesul de

restaurare aderență și rezistență mai bună în timp. Rolul important l-a mai avut și adezivul de consolidare și de dublare care a mărit coeficientul de elasticitate și penetrare.

Urmărindu-se restabilirea imaginii artistice inițiale s-a trecut la îndepărtarea murdăriei superficiale și aderență a glasiurilor colorate, aplicate la intervențiile anterioare, peste lacunele nechituite din straturile de preparație și culoare. Restaurarea a restabilit, pe cât posibil, în parametrii optimi starea fizică și chimică a materialelor ce compun tabloul cât și a picturii ale cărei calități artistice o evidențiază ca o operă de artă cu valoare de tezaur.

Alături de tabloul restaurat cu chipul Mitropolitului Petru Movilă își mai aștepta rândul în vindecarea traumelor, și tabloul ce-l înfățișează pe Mitropolitul Gheorghe Movilă, căruia i se datorează înălțarea și construirea așezământului mănăstiresc (foto 3).

Călugărit de tânăr la mănăstirea Probota, a urcat treptele ierarhiei bisericești până la episcopatul Rădăușilor și a devenit apoi pastorul creștinilor din Moldova, în calitate de mitropolit.

Pictura murală din interiorul bisericii realizată în frescă îi reprezintă prin tablourile votive din stânga și dreapta ușii de la intrare pe Ieremia Movilă, cu întreaga familie și pe Mitropolitul Gheorghe Movilă împreună cu tatăl fraților Movilă, Ioan, „fost logofăt și călugărit la bătrânețe cu numele de Ioanichie”. Tabloul în discuție este executat în tehnica ulei pe suport de pânză, nesemnat și nedatat.

Din punct de vedere artistic, pictorul a ales o gamă monocromă în executarea tabloului, cât și o sobrietate în exprimarea elementelor de vestimentație, precum și a expresiei figurii mitropolitului, ceea ce denotă modestia, cât și personalitatea remarcantă a gradului monahal.

Tabloul a ridicat aceleași probleme de conservare și restaurare ca cel descris anterior, fiind supus unui

foto 3

complex proces tehnologic și artistic de restaurare cât și a unor măsuri permanente de conservare, protecție și securitate.

Restaurarea celor două tablouri ce reprezintă chipurile celor mai proeminente personalități medievale din familia Movileștilor, vor permite regăsirea locului pe simezele expozițiilor permanente din muzeul

mănăstirii spre a încânta ochii și inima iubitorilor de artă ce poposesc în acest inestimabil lăcaș bucovinean. Datorită valorii sale complexe și a rolului educativ - religios - cultural, fama Mănăstirii Sucevița a trecut de mult hotarele țării, această superbă perlă a ortodoxiei românești înscriindu-se în rândul valorilor patrimoniului universal.